

Jüpiter Sahnede

Gökyüzünün en güzel gezegeni Satürn sahneyi terk etmeye hazırlanıyor. Özellikle teleskoplu gözlemcilerin ilgisini çeken Satürn, yerini daha parlak ve teleskopsuz gözlemcilerin daha çok ilgisini çeken Jüpiter'e bırakıyor. Bir dürbünle bile disk şeklinde görebildiğimiz, dört büyük uydusunu seçebildiğimiz Jüpiter önümüzdeki aylarda gözlemcilerin en çok gözlediği gök cisimlerinden biri olacak.

Jüpiter bir gaz devi ve çok büyük oranda gazdan oluşuyor. Gezegenin belirgin bir yüzeyi yok. Gaz yapısı nedeniyle gezegenin bulutları çok dinamik bir yapıda. Şiddetli fırtınalar ve bulut hareketleri var. Bunun önemli nedenlerinden biri, çok büyük olmasına karşın ekseri çevresindeki dönüşünü 10 saatten kısa bir sürede tamamlaması.

Bu hareketlerin sonucunda oluşmuş bir fırtına sistemi olan "Büyük Kırmızı Leke"nin genişliği Dünya'nın çapından daha büyük. Jüpiter'in atmosferi hareketli olsa da, fırtınalar yüz yıllarca sürdüğünden genelde çok büyük değişimler gözlenmiyor. Ancak 2009 yılında en belirgin kuşaklarından biri olan Güney Ekvator Kuşağı gözden kaybolmuştu. Bulut katmanlarının altında kaldığı için gözden kaybolan kuşak birkaç ay sonra yeniden belirdi.

Bulutlar bir yana, amatör gökbilimciler en çok Jüpiter'in uydularıyla ilgilenir. Jüpiter'in dört parlak uydusu benzer parlaklıkta görünür. Uyduların birbirlerine ve gezegene göre konumları sürekli değişir. Bu değişim birkaç saat içinde fark edilebilir. Uyduların gezegene en yakın olanı Io, gezegenin çevresindeki bir turunu yaklaşık iki günde tamamlar.

Jüpiter sisteminin yörünge düzlemi bakış doğrultumuza hemen hemen paraleldir. Bu nedenle uydular Jüpiter'in bir önünden bir arkasından geçer. Jüpiter'e bir dürbünle ya da teleskopla baktığınızda bu dört uyu-

dan birini ya da birkaçını göremiyorsanız bilin ki Jüpiter'in önünde ya da arkasındadır. Jüpiter'in önünden geçen uyduları amatörlerin kullandığı teleskoplarla görmek zor. Ancak geçişler sırasında, geçişlerin öncesinde ya da sonrasında uyduların Jüpiter'e düşen gölgelerini teleskopla görmek mümkün.

Bundan daha da ilginç, uyduların birbirlerinin önünden, arkasından geçişini ya da bir uydunun gölgesinin diğer uydunun üzerine düşüşünü izlemek olabilir. Altı ayda bir bu olayların sıklığı artar ve ayda birkaç olay görmek mümkün olur. Tutulmalar sırasında uydulardan biri saniyelerle ölçülen sürede gözden kaybolabilir. Bu gözlemi bir dürbünle bile yapabilirsiniz.

Hava iyice karardıktan bir süre sonra doğu ufkunda beliren Jüpiter, ilerleyen günlerde giderek daha erken doğacak ve ay sonuna doğru hava karardıktan sonra ufku üzerinde yerince yükselmiş, dolayısıyla da gözlem için iyi konuma gelmiş olacak.

1 Eylül 23.00
15 Eylül 22.00
30 Eylül 21.00

03 Eylül

Merkür en büyük batı uzanımında (sabah)

09 Eylül

Merkür ile Regulus çok yakın görünümde (sabah)

15 Eylül

Ay enöte konumunda

16 Eylül

Jüpiter ile Ay yakın görünümde (akşam)

23 Eylül

Mars ile Ay yakın görünümde (sabah)

23 Eylül

Sonbahar ılımlı (gündüz ve gece süresi eşit)

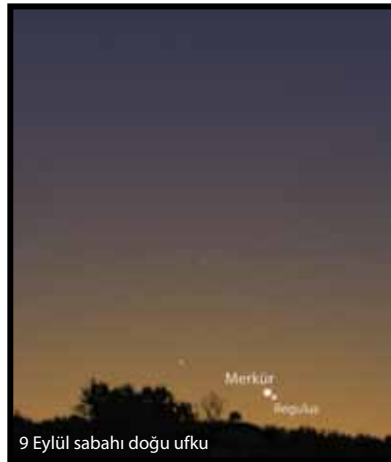
Eylül'de Gezegenler ve Ay

Sabahları gözlem için uygun konuma gelen **Merkür** özellikle ayın ilk haftası gün doğumundan önce ufuktan 15 derece kadar yükseliyor. Bu da yaklaşık yarım saat kadar gözlenebileceği anlamına geliyor. Gezegen 9 Eylül'de sabaha karşı Aslan Takımyıldızı'nın en parlak yıldızı olan Regulus'la çok yakın konumda olacak. Ayın ikinci yarısından itibaren uzanımı giderek azalacak olan Merkür'ü ayın son çeyreğinde göremeyeceğiz.

Venüs akşam gökyüzüne geçmiş olduğu halde Güneş'e çok yakın konumda olduğundan bu ay görülemeyecek.

Geceyarısından yaklaşık 2 saat sonra doğan **Mars**, sabah gün doğumuna kadar gökyüzünde. Ayın 23'ünde Ay'la Mars yakın görünümde doğacak.

Jüpiter giderek gözlem için çok iyi duruma geliyor. Ayın başında günbatımından yaklaşık 2,5 saat sonra,

ay sonundaysa akşam alacakaranlığında doğan gezegen Dünya'ya iyice yaklaştığı için yaklaşık -3 kadir parlaklığıyla gözlemcilerle iyi bir fırsat sunuyor.

Satürn ayın ilk haftası çok kısa sürelerle akşam alacakaranlığında gözlenebilecek.

ilerleyen günlerde gökyüzünde Güneş'e yakın olacağı için gözlenemeyecek.

Ay 4 Eylül'de ilkdördün, 12 Eylül'de dolunay, 20 Eylül'de sondördün, 27 Eylül'de yeniay hallerinde olacak.